

PREVENIREA ȘI CONTROLUL BOLILOR CRONICE NETRANSMISIBILE ÎN VIZIUNEA DOCUMENTELOR DE POLITICI ALE REPUBLICII MOLDOVA

Galina Buta*[^], dr. în șt. med., Zina Cobîleanu, dr. în șt. med.,
Iurie Guzgan, dr. în șt. med., conf. cerc.,

*Școala de Management în Sănătate Publică USMF „Nicolae Testemițanu”,
[^]IMSP Spitalul Clinic Republican
butagalina@yahoo.com, tel. 069322284

Rezumat

În actualul articol este reflectată situația bolilor cronice netransmisibile în Republica Moldova, precum și problema prevenirii și controlul acestei categorii de boli în documentele de politici.

Cuvinte-cheie: boli cronice netransmisibile, sănătatea populației, stil de viață sănătos, deprinderi vicioase, documente de politici

Summary. Prevention and control of nontransmissible chronic diseases regarding to policy papers in Republic of Moldova

This paper contains the data about the burden of nontransmissible chronic diseases in Republic of Moldova, along with the issue of prevention and control of this categories of diseases reflected in policy documents.

Key words: nontransmissible chronic diseases, population health, healthy life style, vicious habits, policy documents

Резюме. Профилактика и контроль хронических непердающихся заболеваний отраженные в политических документах Республики Молдова

Статья представляет данные насчет бремени хронических не передающихся заболеваний в Республике Молдова, наряду с проблемой их профилактики и контроля, отраженной в политических документах.

Ключевые слова: хронические не передающиеся заболевания, здоровье населения, здоровый образ жизни, вредные привычки

Introducere. Sănătatea este nu numai unul din drepturile importante ale omului, ci și o comoară a statului, o condiție necesară pentru progresul societății.

Pentru ființa umană, sănătatea reprezintă o valoare în sine, un activ necesar pentru realizarea potențialului său creativ pe parcursul întregii vieți. O națiune sănătoasă este mai capabilă să facă față șocurilor economice, calamităților naturale și altor provocări.

Referințele din literatura de specialitate accesibilă

aduce argumente elocvente în ceea ce privește povara bolilor cronice netransmisibile pentru societate, precum și locul și rolul lor în tabloul epidemiologic a patologiei contemporane.

În actualul referat ne-am propus analiza situației și tendințelor bolilor netransmisibile în raport cu determinantele majore ale acestora, pentru a elabora recomandări pentru reducerea impactului lor asupra poverii bolilor netransmisibile.

Material și metode. Actualul studiu reprezintă o analiză retrospectivă a tendințelor bolilor cronice netransmisibile la nivel internațional și național, precum și amendamentele referitor la profilaxia și promovarea lor în documentele de politici ale Republicii Moldova.

Rezultate și discuții. Bolile cronice netransmisibile reprezintă o problemă majoră de sănătate publică. Gravitatea și numărul acestor afecțiuni constituie o provocare pentru medicina clinică, cercetarea biomedicală și pentru societate, în general, din cauza dizabilităților, a costurilor implicate și, mai ales, din cauza deceselor premature.

Bolile netransmisibile (BCN) prezintă o povară tot mai mare, afectând dezvoltarea economică și socială a populației de pe glob. Liderii mondiali au recunoscut necesitatea acțiunilor de prevenire și control al BCN prin declarația la întrunirea la nivel înalt la Națiunile Unite (NU) în septembrie 2011. După această întrunire Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a pregătit Cadrul global de monitorizare, iar secretarul general al NU a pregătit raportul privind căile de abordare a BCN în diferite sectoare pentru cea de-a 67-ea sesiune a Adunării Generale care a avut loc în septembrie 2012.

BCN majore (bolile cardiovasculare, cancerul, diabetul și bolile cronice ale căilor respiratorii) au factori de risc comportamental comuni (tutunul, alimentația irațională (deficientă), inactivitatea fizică și consumul abuziv de alcool) și implică principii comune pentru prevenție.

Șaizeci la sută din totalitatea cazurilor de deces la nivel global se datorează BCN. Din 36 de milioane de decese atribuibile anual BCN, circa 80% survin în țările cu venituri mici și mijlocii (ȚVM) pe cap de locuitor, iar 26% sunt decese premature [1,2,3].

BCN sunt cauza principală a morbidității, dezabilității și mortalității și în Europa. Cele patru grupuri majore de BCN constituie împreună cea mai ponderală povară de boli și mortalitate prematură în regiune. În Europa, BCN constituie circa 86% din toate cazurile de mortalitate și 77% din povara globală a bolilor [4].

Bolile netransmisibile, precum afecțiunile sistemului circulator, cancerul, maladiile pulmonare obstructive cronice, hepatitele cronice și cirozele, diabetul sunt principalele cauze de morbiditate, dezabilitate și mortalitate în creștere în Republica Moldova [5]. Acest spectru de maladii definesc peste 82% din totalitatea deceselor. Este în creștere și mortalitatea la vârsta aptă de muncă.

Morbiditatea prin bolile sistemului circulator în Republica Moldova este cea dominantă și a crescut de circa 1,5 ori în ultimii 10 ani. Peste 70% din cazurile

de boli cardiovasculare se asociază cu hipertensiune arterială. Bolile cardiovasculare se plasează constant pe primul loc printre cauzele de deces, constituind circa 56-57% din mortalitatea totală pe parcursul ultimilor 10 ani.

Morbiditatea prin cancer a crescut de circa 1,5 ori în ultimii 20 de ani, iar mortalitatea prin neoplasme maligne s-a dublat în aceeași perioadă. Peste 60% din cazurile de deces survin la vârsta aptă de muncă. În structura mortalității cancerul a devenit cea de a doua cauză de deces.

Actualmente, în Republica Moldova se înregistrează peste 55 mii de bolnavi cu diabet zaharat, iar morbiditatea prin acesta a crescut de peste două ori în ultimii 10 ani [6].

Morbiditatea prin hepatite cronice și ciroze a crescut de circa 1,7 ori în ultimii 10 ani, iar mortalitatea prin acestea constituie 8% în structura totală a mortalității. Mai grav este că circa 70% din cazurile de decese de această cauză se produc la vârsta aptă de muncă.

În același timp, BCN sunt responsabile pentru multe dintre inegalitățile crescânde în sănătate, indicând o legătură socioeconomică strânsă și importante diferențe gender, atât în interiorul țărilor, cât și între statele din Europa. Cu toate acestea, gradientul social și/sau distribuția riscului variază între diferiți factori de risc și între diferite state membre ale OMS. Preocuparea privind BCN este în ascensiune și din cauza că factorii de risc ai acestora afectează tot mai mult persoanele tinere, având consecințe sesizabile asupra tendințelor de viitor ale sănătății publice în Europa [7].

Povara în creștere a BCN impun costuri substanțiale pentru societate. Menajul bolilor cronice și al factorilor de risc morbid solicită o proporție semnificativă din produsul intern brut, iar costurile de tratament, veniturile reduse, pensionarea timpurie și cererea de asistență socială sunt cu greu suportate de sistemele de asigurări medicale și sociale, pe de o parte, și de persoana bolnavă și/sau familia acesteia, pe de alta.

Politicile de sănătate continuă să fie axate prioritar pe tratamentul bolnavilor, iar comunitatea medicală nu cunoaște și nu promovează măsurile cost-eficace de control al factorilor de risc, de prevenție primară și screening la nivelul asistenței medicale primare și de promovare a sănătății.

Una dintre prioritățile politicii de stat a Republicii Moldova este de a păstra și de a promova starea de sănătate a populației, pe baza unui stil de viață sănătos. Acest lucru se datorează modificări semnificative în starea de sănătate a populației țării noastre asociate cu răspândirea obiceiurilor de viață nesănătoase.

Relevanța unui stil de viață sănătos este ca urma-

rea sporirii și schimbării caracterului suprasolicităților organismului uman datorită complexității vieții sociale, riscurilor tehnogene, ecologice și psihologice, care induc modificări negative în starea de sănătate.

Experiența comunității internaționale susține că investiția cea mai eficientă în promovarea sănătății și stilului de viață sănătos. Îmbunătățirea sănătății generațiilor actuale și celor viitoare, este posibilă prin formarea de politici naționale care vizează îmbunătățirea mediului ambiant și fortificarea sănătății populației, prin formarea unei gândiri noi și atitudini responsabile a individului față de propria sănătate și sănătatea altora.

Sănătatea ca indicator al eficienței activităților medico-profilactice este foarte importantă. Orice tip de practică medicală reprezintă un complex de măsuri igienico-profilactice în diverse colective și teritorii administrative se evaluează din punctul de vedere al eficienței sociale, medicale și economice. Printre criteriile pentru evaluarea eficienței întâietatea poate aparține doar indicatorilor de sănătate în dinamică (reducerea morbidității, mortalității, invalidității, creșterea duratei perioadei de angajare etc.). Eficiența este estimată ca raportul dintre rezultatul și costurile suportate.

În sănătate, nu poate fi urmărit scopul economiei mijloacelor pentru sănătatea umană sau a economiei în detrimentul sănătății. Argumentarea economică pentru măsurile medico-profilactice, analiza utilizării resurselor din sectorul de sănătate sunt necesare pentru a alege cele mai bune opțiuni pentru alocări, pentru obținerea celor mai bune rezultate în domeniul protecției sănătății publice.

Concluzii

- Actuala sinteză trebuie să constituie un semnal de alarmă atât pentru conducătorii sistemului de

sănătate, pentru medicii care monitorizează starea de sănătate a populației în relație cu factorii detrimanți, precum și pentru toți actorii care contribuie într-un mod sau altul la remedierea situațiilor cu impact negativ asupra sănătății lucrătorilor.

- În mod cert, un mediu socio-economic sigur și sănătos la care se asociază măsuri de promovare a modului sănătos de viață și măsuri de menținere a unei bune sănătăți fizice, mentale și emoționale nu este o problemă a medicului de familie, ci și a agenților economici (angajator), a fiecărui individ în parte.

- Monitorizarea dinamicii tabloului morbidității prin boli cornice netransmisibile de către medicul specialist în medicina de familie are rolul de a surprinde, grupurile țintă expuse, impactul pe care modul și stilul de viață îl au asupra organismului. Este crucială sporirea calității examenelor medicale profilactice a persoanelor în vârstă aptă de muncă.

Bibliografie

1. World Health Organization. The Global Burden of Diseases: 2004 Update.
2. World Health Organization. The Global Burden of Diseases: 2008. Geneva.
3. World Health Organization. Report on non-communicable diseases. 2010 Global Status.
4. World Health Organisation. Preventing chronic diseases: a vital investment. Geneva, 2005.
5. Anuar statistic, CNMS (www.cnms.md), accesat la 12 mai 2014.
6. Programul național de profilaxie și combatere a diabetului zaharat pentru anii 2011-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 549 din 21 iulie 2011.
7. World Health Organisation. 2008. Closing the gap in a generation: Health equity through action on the social determinants of health. Commission on Social Determinants of Health. Final Report.